

УДК 811.161.2'243:37.026

CURRENT TRENDS IN THE DEVELOPMENT OF LANGUAGE DIDACTICS OF THE UKRAINIAN LANGUAGE AS A FOREIGN LANGUAGE СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ ЛІНГВОДИДАКТИКИ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ ЯК ІНОЗЕМНОЇ

Shovkoplias O.V. / Шовкопляс О.В.

*Zaporizhia State Medical University, Zaporizhzhia Mayakovsky, 26, 69035
Запорізький державний медичний університет, пр. Маяковського, 26, 69035*

Анотація. У статті обґрунтовано актуальність розвитку лінгводидактики української мови як іноземної, вектори розвитку якої обумовлені вимогами сучасного суспільства до результатів вищої освіти та комунікативними потребами здобувачів освіти. У статті окреслено систему загально дидактичних принципів навчання УМІ, описано наявні проблеми та можливі шляхи їх вирішення.

Ключові слова: здобувачі вищої освіти, лінгводидактика української мови як іноземної.

Вступ.

Безповоротною перспективою розвитку України є наближення до ЄС та стандартів європейського права, це робить її більш відкритою для політичних, економічних та культурних взаємин з різними країнами світу. Важливим чинником становлення української держави як рівноправного партнера у створенні світового освітнього процесу є підготовка іноземних фахівців. Здобуття іноземними студентами знань, умінь, навичок і компетентностей достатніх для отримання якісної освіти на сьогодні є пріоритетним.

Мовна підготовка іноземних студентів повинна враховувати їхні запити в отриманні якісної освіти, що сприятиме подальшому особистісному зростанню, а також підвищенню престижу українських вищих навчальних закладів.

В умовах переходу до кредитно-трансферної накопичувальної системи важливим реформаційним напрямком мовної освіти іноземців, що навчаються у закладах вищої України, має стати оновлення системи викладання української мови як іноземної, тому досить актуальним є дослідження закономірностей засвоєння мови іноземцями.[6].

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Термін «українська мова як іноземна»(УМІ) почав застосовуватися у другій половині ХХ століття. Із моменту набуття Україною незалежності виникає нагальна потреба в розвитку лінгводидактика УМІ . Стан викладання української мови як іноземної освітлювався в роботах І. Кочан, В. Маковської , С. Романюк. Підручники було побудовано за принципом національно-зорієнтованої методики та з використанням мови-посередника . Завдання розроблялися з урахуванням рівня володіння українською мовою. Наукове зацікавлення цією проблемою знайшло відображення і у дослідженнях З. Бакум, Л. Бей, З. Кузь,Т. Лагути, Л. Паламар, Л. Селівестрової, О. Тростинської, О.Туркевич, Н. Ушакової, А. Чистякової, Г. Швець, Л. Васецької та ін. У другій половині 1990-х – на початку 2000-х років починає набувати актуальності розробка методики викладання УМІ, тому створюються «Навчальні мінімуми»[11], було розроблено Єдину типову програму з УМІ (Л.Дзюбенко,В. Дубічінський, О.Тростинська, Н.Ушакова)[5].

З метою упорядкування системи мовної підготовки різних контингентів іноземних студентів українських закладів вищої освіти та стандартизації вимог до організації навчального процесу згідно з європейськими рекомендаціями було створено Проект концепції мовної освіти іноземців України (Н.Ушакова, О. Тростинська) [14] та Проект державних стандартів володіння мовою (Д.Мазурчик та ін.) [10].

Метою статті є визначення особливостей розвитку лінгводидактики УМІ, описати існуючі проблеми та можливі шляхи їх вирішення.

Основний текст.

Процес глобалізації обумовлює необхідність спілкування між носіями різних мов, тому виникає проблема стандартизації норм щодо освітніх процесів. Рада Європи висунула низку ключових компетенцій, якими повинні володіти європейці: політичні та соціальні; компетенції, пов'язані з життям у полікультурному суспільстві; компетенції, які передбачають оволодіння усною і письмовою комунікацією; компетенції, які пов'язані з володінням новітніми інформаційними технологіями, тому особливо велике значення на часі надається вивченню іноземних мов, що обумовлює розвиток досить молодій галузі педагогічної науки - лінгводидактики української мови як іноземної. [6] В історичному аспекті розглядалася лінгводидактика О.Яворською, термінологічному – Н.Бородіною, лінгво-культурному – О.Тростинською, методологічному – О.Мазько

Для сучасного навчання української мови як іноземної важливим є:

практична спрямованість навчання; функціональний підхід до вибору і подання навчального матеріалу; вивчення лексики та морфології на синтаксичній основі; виділення етапів навчання. []

Українські вчені [1; 2; 7; 9; 13, 15], звертаючись до надбань зарубіжних науковців описали підходи до викладання УМІ, систематизацію яких було здійснено Н.Ушаковою. Нею була створена система сучасної лінгводидактичної парадигми щодо організації мовної освіти іноземних студентів в Україні та визначено три рівні: методологічний; технологічний; лінгводидактичний [13]

Слід зазначити, що єдиної та чіткої класифікації методів навчання не існує. Більшість науковців наголошують на інтеграції методів. Бакум З. П. зазначає, що найбільш поширеними у методиці навчання мови як іноземної є прямі, перекладні, свідомо практичні, граматико-перекладні. [1]

На підставі аналізу останніх досліджень у галузі філософії освіти, вимог мовних стандартів Кушнір І. М. вважає, що сучасна лінгводидактична парадигма визначається плюралістичністю та пануванням комплексу компетентісного, комунікативно-діяльнісного та міжкультурного підходів. Виділені підходи орієнтують процес навчання іноземних студентів української мови на такі результати [11: 9]:

- створення й розвиток позитивної мотивації до навчання та креативних здібностей іноземних громадян; активізація їхньої пізнавальної діяльності;
- володіння мовою щоденного спілкування або фахового спілкування як результат сформованих комунікативно-діялісної, мовної, стратегічної та соціокультурної компетентностей;

- уміння планувати та здійснювати власну освітню діяльність в умовах кредитної трансферно-накопичувальної системи (ECTS) організації навчального процесу;

- здатність до самооцінки й самовдосконалення, професійного росту;

За результатами наукових досліджень можна окреслити систему загальнодидактичних принципів навчання УМІ: науковості; зв'язку теорії з практикою; систематичності й послідовності, свідомості та активності; наочності в навчанні; міцності засвоєння знань, набуття вмінь та навичок, доступності навчання; урахування індивідуальних особливостей студентів у колективній роботі; гуманізації та демократизації. [1:229–230].

За останній рік інформатизація освітнього середовища набула широкого розмаху. Як викладачі, так і студенти опановували нові ресурси мережі інтернет. Ця робота починалася із реєстрації на платформах, адміністрування, продовжувалася розробкою і поданням навчального матеріалу, створенням тестів і системи оцінювання. Виникала проблема ефективної організації навчання за допомогою інформаційних технологій, для яких необхідна чітка постановка питань і алгоритм їх виконання. Часом слухачам важко було виділити головне серед інформації, яка постійно оновлюється.

На початковому етапі вивчення української мови в іноземних студентів ще немає чітко окресленої професійної спеціалізації, тобто предметна компетентність ще не сформована.

Для подолання зазначених труднощів Кушнір М.І. пропонує такі методично-організаційні дії:

- організувати безперервний навчальний процес поза межами практичного заняття з української мови як іноземної завдяки інтенсифікації психологічного й методичного аспектів навчального процесу в мережі інтернет;

- визначити провідним принципом інтенсифікацію формування вмінь мовленнєвої діяльності;

- урегулювати віртуальний комунікативний простір іноземних студентів; [7].

До вищезазначених дій можна додати раціонально та якісно організовану самостійну роботу студентів. Ця робота буде ефективною, коли здобувачі освіти матимуть стійку мотивацію і визначаться із профілем навчання. Але на даному етапі розвитку лінгводидактики не існує детально розробленої методики організації самостійної роботи, системи завдань та самоконтролю для самостійної роботи.

В умовах змішаного навчання особливу увагу треба приділити інтернет-технологіям: створенню навчальних моделей, презентацій, відеоматеріалів електронних підручників і посібників тощо.

Висновок.

Створення плюралістичної моделі навчання української мови різних контингентів іноземних здобувачів освіти українських ЗВО є найбільш перспективною на сучасному етапі розвитку лінгводидактики. Одним із напрямків розвитку повинно стати повне методичне обґрунтування системи

організації самостійної роботи. Виникає потреба в систематизації віртуального мовного середовища при вивченні УМІ.

Література:

1. Бакум З. П. Українська мова як іноземна: лінгводидактичні проблеми. Філологічні студії. Вип. 5. 2010. С. 226–232.
2. Бей Л. Б., Тростинська О. М. Проблеми викладання української мови різним категоріям іноземних студентів. Викладання мов у вищих навчальних закладах освіти на сучасному етапі. Міжпредметні зв'язки. № 12.2008.С.42–49.
3. Васецька Л. І., Алексеєнко Т. М., Сидоренко О. В. граматика української мови: навчальний посібник для студентів-іноземців вищих медичних закладів. – Запоріжжя, 2016. – 205 стор.: іл.
4. Васецька Л. І. Інноваційні освітні технології як чинник оптимізації мовної підготовки іноземців на довузівському етапі навчання// Науковий часопис НПУ ім. М. П. Драгоманова: Серія 5: Педагогічні науки: реалії та перспективи. – Вип. 58. – Київ: Вид. НПУ ім. М. Н. Драгоманова, 2017. С.45-49.
5. Єдина типова навчальна програма з української мови для студентів-іноземців основних факультетів нефілологічного профілю вищих навчальних закладів України III–IV рівнів акредитації; Гриф МОНУ. Ч. 3 / за ред. О. М. Тростинської, Н. І. Ушакової. Київ, 2009. 50 с
6. Загальноєвропейські рекомендації з мовної освіти: вивчення, викладання, оцінювання / наук. ред. д-р пед. наук, проф. С. Ю. Ніколаєва. Київ: Ленвіт, 2003. 273 с.
7. Кузь Г. Спецкурс «Методика викладання української мови як іноземної» у системі комплексної навчально-методичної підготовки викладача української мови. Теорія і практика викладання української мови як іноземної. 2011. Вип. 6. С. 57–63.
8. Кушнір І. М. Сучасна лінгводидактика української мови як іноземної: досягнення, проблеми, перспективи. Викладання мов у вищих навчальних закладах освіти. Міжпредметні зв'язки. X. : ХНУ імені В. Н. Каразіна. 2019. Вип. 34.с.93-107 https://periodicals.karazin.ua/language_teaching/article/view/12865
9. Паламар Л. М. Лінгводидактичні основи формування україномовної особистості. Київ, 1997. 235 с.
10. Проект. Удосконалений стандарт. Українська мова як іноземна. Рівні загального володіння та діагностика. 2016. URL: <https://mon.gov.ua/ua/news/mon-proponuye-do-gromadskogo-obgovorennya-derzhavnij-standart-z-ukrayinskoji-movi-yak-inozemnoji> (дата звернення: 02.09.2018).
11. Сокіл Б. І. Методи вивчення української мови як іноземної та їх характеристика. Теорія і практика викладання української мови як іноземної: зб. наук. праць. Львів, 2007. Вип. 2.С. 14–18.
12. Українська мова як іноземна. Примірний програма навчальної підготовки фахівців другого (магістерського) рівня вищої освіти. Київ. 2017. 154 с.

13. Ушакова Н. И. Учебник по языку обучения для иностранных студентов в русле современной образовательной парадигмы (Теория и практика создания учебника для иностранных студентов вузов Украины): монография. Харьков, 2009. 263 с.

14. Ушакова Н. І., Тростинська О. М. Вивчення української мови студентами іноземцями: концептуальні засади. Теорія і практика викладання української мови як іноземної. 2014. Вип. 9. С. 12–21.

15. Шелест, Г. Ю. Вивчення української мови як іноземної: проблеми, нові методики, перспектив. Закарпатські філологічні студії. – Ужгород : Видавничий дім "Гельветика", 2018. – Т. 1№Вип. 3. – С. 51-55

***Abstract.** The article substantiates the relevance of the development of language didactics of the Ukrainian language as a foreign language. Its vectors of development are conditioned by the requirements of modern society to the results of higher education and the communicative needs of students. The article describes the system of general didactic principles of teaching Ukrainian as a foreign language, describes the existing problems and possible ways to solve them.*

***Key words:** applicants for higher education, language didactics of the Ukrainian language as a foreign language.*

Статтю відправлено: 20.04.2021р.

© Шовкопляс О.В.